

BIRINCHI VA TAKRORIY ANAFILAKTIK SHOKLARDAN SO'NG ARTERIYA DEVORIDA GISTOLOGIK VA GISTOKIMYOVIIY O'ZGARISHLAR

Yuldasheva Farangiz Ismatilloevna assistant,

Patologik fiziologiya kafedrası

Samarqand Davlat Universiteti

Rezyume: Maqolada birinchi va takroriy anafilaktik shoklardan so'ng arteriya devoridagi gistologik va gistokimyoviy o'zgarishlar o'rganilgan. Gistologik va gistokimyoviy usullar yordamida birinchi va takroriy anafilaktik shoklardan so'ng halok bo'lgan quyonlarning aortasi, o'pka arteriyasi stvoli, buyrak va ayrim qo'l-oyoq arteriyalari devorlaridagi o'zgarishlar o'rganildi.

Kalit so'zlar: quyon, anafilaktik shok, DNK, elastik tolalar, mikronekroz, arteriya devori.

Юлдашева Фарангиз Исматилловна ассистент,

кафедры Патологической Физиологии

Самаркандского Государственного университета

Резюме: В статье изучены гистологические и гистохимические изменения стенки артерий после первого и повторного анафилактических шоков. Гистологическими и гистохимическими методами мы изучали изменения в стенках аорты, легочного ствола, почечных и некоторых артерий конечностей кроликов, погибших после первого и повторного анафилактических шоков.

Ключевые слова: кролик, анафилактический шок, ДНК, эластические волокна, микронекроза, артериальная стенка.

HISTOLOGICAL AND HISTOCHEMICAL CHANGES IN THE ARTERIAL WALL AFTER THE FIRST AND REPEATED ANAPHYLACTIC SHOCKS

Yuldasheva Farangiz Ismatilloevna assistant

Department of Pathological Physiology

Samarkand State University

Resume: The article examines the histological and histochemical changes in the arterial wall after the first and repeated anaphylactic shocks. Using histological and histochemical methods, we studied changes in the walls of the aorta, pulmonary trunk, renal and some limb arteries of rabbits that died after the first and repeated anaphylactic shocks.

Keywords: rabbit, anaphylactic shock, DNA, elastic fibers, micronecrosis, arterial wall.

Kirish. Hozirda ma'lumki, er yuzidagi har o'n kishidan biri har yili jarohat oladi [1]. Buning sababi, tabiiy ofatlar singari, qon yo'qotish bilan ko'plab jarohatlarga olib keladigan, ko'pincha shokga olib keladigan sanoat va yo'l-transport hodisalarining ko'payishidir [2]. Aniqlanishicha, gemorragik shokdagi organizm holatining og'irligi qonning gaz tashish funktsiyasining buzilishi bilan belgilanadi, bu esa aylanma qon hajmining pasayishiga, yurak qisqarishi va mikrosirkulyatsiyaning buzilishiga asoslangan [3]. Shokda to'qimalarning perfuziyasining buzilishi natijasida rivojlanayotgan gipoksiya energiya almashinuvida o'zgarishlarga olib keladi. Metabolizmning keyingi o'zgarishlari natijasida kam oksidlangan metabolik mahsulotlar to'planadi, bu atsidozning rivojlanishiga va organizmning kislota-ishqor muvozanatining buzilishiga olib keladi [4,5]. Oxir oqibat, bu buzilishlar patogenetik va himoya-moslashuvchan tabiatdagi metabolik o'zgarishlar zanjiriga olib keladi. Yuqorida aytilganlar bilan bir qatorda, zarbaning dastlabki bosqichlarida ko'plab kompensatsion va adaptiv reaksiyalar kuzatilishi mumkin, ular organizmga o'ta tirnash xususiyati beruvchi

ta'sir ko'rsatadigan ekstremal sharoitlarda hayotning saqlanishini ta'minlaydi. Tizimlar, organlar va hujayralarga zarar etkazuvchi mexanizmlarni, shuningdek, shokdan tiklanish mexanizmlarini o'rganish organizmning moslashish qobiliyatini rivojlantirish va uning ekstremal sharoitlarda ishlashining umumiy biologik qonuniyatlarini aniqlash imkonini beradi [6]. So'nggi yillarda turli kasalliklar va patologik holatlarni davolash va oldini olishning dori-darmonsiz usullari tobora keng tarqalmoqda. Xususan, bu maqsadlar uchun gipoksiya, jismoniy faollik, stress va boshqalar kabi atrof-muhit omillariga moslashish qo'llaniladi. Bir qator tadqiqotlar qisqa muddatli stress ta'siriga va davriy gipoksiyaga moslashish yurak-qon tomir tizimiga himoya ta'siriga ega ekanligini ishonchli ko'rsatdi [7,8].

Tadqiqot maqsadi. Biz birinchi va takroriy anafilaktik shoklardan so'ng arteriya devoridagi gistologik va gistokimyoviy o'zgarishlarni o'rgandik.

Tadqiqot materiallari va usullari. Bu birinchi anafilaktik shok normal ot zardobining oxirgi sensibilizatsiyalovchi in'ektsiyasidan 14 kun o'tgach, vena ichiga yuborish yo'li bilan chaqirilgan. Sensibilizatsiya normal ot zardobini teri ostiga to'rt marta yuborish orqali amalga oshirilgan. Birinchi anafilaktik shokdan so'ng tirik qolgan quyonlarda, 7 kundan keyin xuddi shu usul bilan ikkinchi, takroriy anafilaktik shok chaqirilgan.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot uchun material takroriy anafilaktik shokdan so'ng halok bo'lgan quyonlarning arteriya preparatlari edi. O'rta qavatida fibroidning turlicha ifodalangan bazofiliyasi, elastik tolalarning bo'shashishi, yallig'lanish komponentisiz mikronekroz o'choqlari paydo bo'lishi aniqlangan. Bu o'choqlar atrofida kislotali mukopolisaxaridlarning to'planishi oshadi, yadrolar Fel'ten bo'yicha DNKga yorqin bo'yaladi.

O'rta va tashqi qavatlarda bazofil protoplazmali yirik hujayralar bilan o'choqli infiltratsiya kuzatiladi, ichki qavatda va metaxromaziya arteriyaning barcha qavatlarida bir xil darajada intensiv aniqlanadi va testikulyar gialuronidaza ta'sirida faqat qisman yo'qoladi. Birinchi anafilaktik shokdan so'ng halok bo'lgan quyonlarning arteriya preparatlarida, gematoksilin-eozin bilan bo'yalganda, asosiy oraliq modda va elastik tolalar bo'yalmaydi. Kislotali mukopolisaxaridlar toluidin

ko'ki yordamida faqat arteriyalarning o'rta qavatida, zaif va metaxromaziya ko'rinishida aniqlanadi, bu esa testikulyar gialuronidaza ta'sirida deyarli yo'qoladi. DNK eng yorqin yadroda bo'yaladi.

Xulosa: Xel bo'yicha dializlangan temirni bog'lash reaksiyasi kislotali mukopolisaxaridlarni ko'k donadorlik shaklida aniqlaydi, bu esa shishgan elastik tolalarda yanada maydalashadi. Yuqorida tavsiflangan arteriya devoridagi barcha o'zgarishlar aorta va o'pka arteriyasi stvolida yanada ko'proq ifodalangan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абугов, С. А. Эндovasкулярное лечение аневризм брюшной аорты с применением фенестрированных эндографтов, изготовленных под заказ компанией-производителем / С. А. Абугов, Г. С. Власко, Р. С. Поляков и др. // Consilium Medicum. - 2023. Т. 25, №10. С. 698-702.
2. Mamataliyev A. R., Sh R. S., Zohidova S. H. EKSPERIMENTAL JIGAR SIRROZI SHAROITIDA PASTKI PORTO KAVAL VENOZ TIZIMI MORFOLOGIYASINING ORGANILGANLIK DARAJASI //Экономика и социум. – 2024. – №. 4-1 (119). – С. 1346-1350.
3. Маматалиев А. Р. и др. АНАТОМО-ТОПОГРАФИЧЕСКОЕ СТРОЕНИЕ И АКТИВНОЕ СОКРАЩЕНИЕ СТЕНОК ВОРОТНОЙ ВЕНЫ ЛАБОРАТОРНЫХ ЖИВОТНЫХ //Академические исследования в современной науке. – 2024. – Т. 3. – №. 30. – С. 163-168.
4. Юлдашева Ф.И., Закирова Н.И. Correction and tactics of pregnancy administration in case of violations of the vaginal ecosystem Журнал биомедицины и практики том 10 № 1 2025. С 76-79
5. юлдашева Ф.И. Закирова Н.И., Самиева Г.У., Особенности дисбиоза влагалищной микробиоты при гинекологических заболеваниях. //Проблема биологии и медицины. № 3 (136) 2022 С. 7-11
6. Satybaldiyeva G. et al. Behavioral adaptations of Arctic fox, *Vulpes lagopus* in response to climate change //Caspian Journal of Environmental Sciences. – 2024. – Т. 22. – №. 5. – С. 1011-1019.

7. Mamataliyev A. R. HISTOTOPOGRAPHY OF THE PROSTATE GLAND IN THE RABBIT //Экономика и социум. – 2025. – №. 2-1 (129). – С. 319-321.
8. Юлдашева Ф.И., Самиева Г.У., Закирова Н.И., Features of changes in the microflora of the vagina to women // Биомедицина ва амалиёт журнали. 7 жилд, 3-сон 2022 й. С. 64-70.